

Underlag till budget 2025 och långtidsplan 2026-2029

Valnämnden

**VARBERGS
KOMMUN**

Underlag till budget 2025 och långtidsplan 2026-2029

UNDERLAG TILL BUDGET 2025 OCH LÅNGTIDSPLAN 2026-2029	1
NÄMNDENS PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	2
NULÄGE I VERKSAMHETEN	2
UTBLICK	3
NÄMNDENS UPPDRAG OCH EKONOMISKA RAM	3
ANALYS AV NÄMNDENS VERKSAMHETSMÄSSIGA OCH EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.	5

Nämndens planeringsförutsättningar

Nuläge i verksamheten

Under 2024 genomförs val till Europaparlamentet. Valnämnden har som lokal valmyndighet ansvarat för kommunens planering och genomförande med målet att genomföra ett tryggt och rättssäkert val där väljarna har förtroende för genomförande och resultat.

Arbetet med att planera och genomföra val växer i omfång i takt med befolkningsutvecklingen, en ökad andel förtidsröstande samt ökade krav på säkerhet och tillgänglighet. Att ha en robust valorganisation är en förutsättning och valgenomförandet är en angelägenhet som berör hela kommunen.

Omvärldsutvecklingen, kompetensförsörjningen, arbetstidslagstiftningen och lokalförsörjningen är aktuella faktorer som på olika vis bedöms påverka valnämndens verksamhet.

Omvärldsutveckling

Ett ökat hot mot genomförandet av allmänna val, påverkansförsök med avsikt att skada förtroendet för valprocessen och ett ökat antal incidenter har gjort valsäkerhetsarbetet än mer prioriterat. Med anledning av den rådande samhällsutvecklingen blir kommunens roll i att upprätthålla demokratin och genomföra val på ett tryggt och rättssäkert sätt allt viktigare.

Kompetensförsörjning

Personalbyte inom kommunkansliet, tillika valkansliet, har synliggjort behovet av att sprida den upparbetade kompetensen och minska sårbarheten. Val är ett återkommande arrangemang där tidigare erfarenheter av val är mycket värda. Valnämndens organisation och verksamhet behöver utvecklas och tydliggöras för att uppnå kontinuitet, långsiktighet och robusthet över tid.

Arbetstidslagstiftning

Under EU-valet har verksamheten för första gången anpassats till arbetstidslagstiftningen som reglerar dygns- och veckovila. För att svara upp mot reglerna har valkansliets personal schemalagts dagar, kvällar och helger under förtidsröstningsperioden och kommunens valarbetare har kompenseras med betald ledighet om de inte fått sin dygnsvila. Respektive verksamhet har burit sina kostnader.

Lokalförsörjning

Tidigare val har kommunarkivet lånat ut delar av sina lokaler till valnämndens verksamhet. Lokalerna har bedömts vara ändamålsenliga med tanke på valnämndens hantering av extra skyddsvärt valmaterial så som valsedlar och förtidsröster men på grund av kommunarkivets utmaning med arkivlokaler finns inte längre plats för valnämndens verksamhet. Dessutom är lokalerna skyddsrum och bör inte användas om det inte går att utrymma dessa snabbt. Under EU-valet har verksamheten i stället bedrivits i cafélokal samt kontorsrum och kommunkansliets närarkiv har tillfälligt tömts i syfte att förvara extra skyddsvärt valmaterial.

För valnämndens verksamhet bedöms ovan nämnda faktorer påkalla behov av förändrade arbetssätt och ökat fokus på strategiskt arbete mellan valen. Valnämnden har under genomförandet av 2024 års val till Europaparlamentet påbörjat en utvecklingsresa mot en hållbar valorganisation genom att stärka beredskapen, öka samverkan och minska personbundenheten i verksamheten.

Utblick

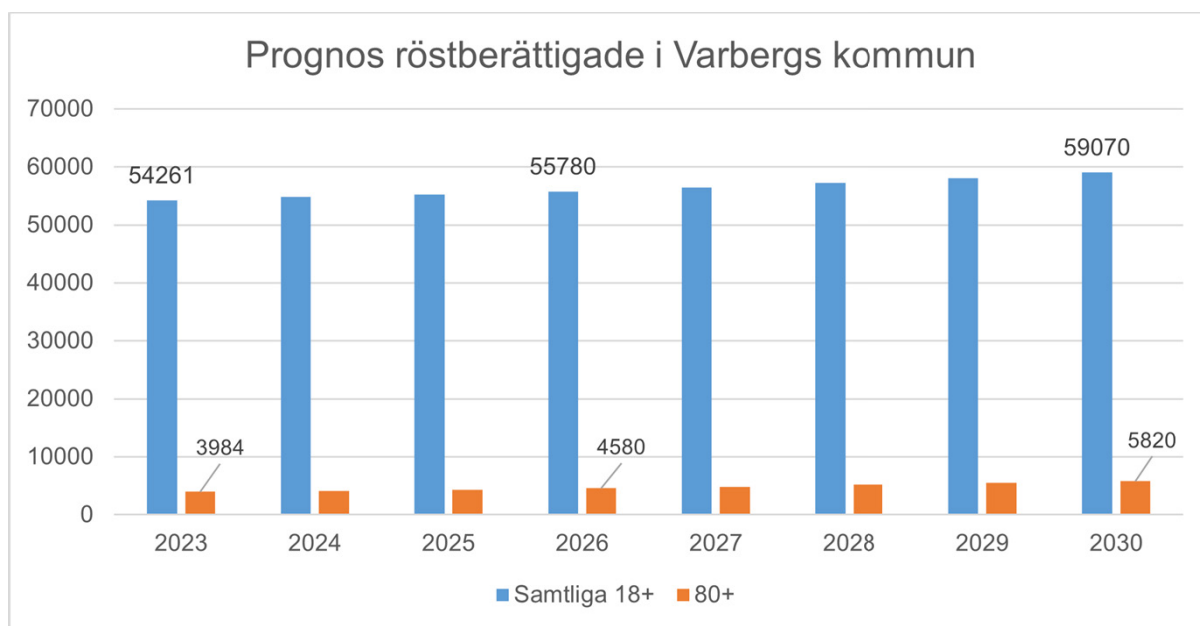
Samverkan

Valkansliet har de senaste valen etablerat ett gott samarbete med andra verksamheter inom vissa valrelaterade frågor, exempelvis säkerhet och kommunikation. Förhoppningen är att öka samverkan ytterligare och få personal från fler verksamheter att på något sätt engagera sig i val och på så sätt nyttja den kompetens som finns inom kommunen.

Att planera och genomföra val är en kommunal angelägenhet som berör flertalet olika verksamheter och förvaltningar inom kommunen. Detta kräver att valnämnden framgent arbetar för en gemensam förståelse för kommunens demokratiska roll och stärker samverkan med andra aktörer. Samverkan inom kommunen bedöms också vara en förutsättning för att svara upp mot vallagens krav om förmåga och beredskap att genomföra ett eventuellt extra val inom tre månader.

Befolkningsutvecklingen

Valnämndens behov av personella och ekonomiska resurser påverkas av befolkningsutvecklingen i kommunen. Varberg växer med ett högre antal röstberättigade vilket har en direkt påverkan på valnämndens verksamhet. Fler röstberättigade i kommunen kommer att resultera i fler valdistrikt. Med det följer ett ökat antal röstmottagare att rekrytera och utbilda, fler lokaler och generellt en större valadministration. Andelen röstberättigade 80+ förväntas öka med 450 personer mellan 2024 och 2026 vilket indikerar ett ökat behov av ambulerande röstmottagning. Diagrammet nedan visar prognosen för antal röstberättigade i Varbergs kommun 2023 – 2030.

Nämndens uppdrag och ekonomiska ram

Enligt vallagen ska det finnas en valnämnd i varje kommun. Valnämnden är lokal valmyndighet, det innebär att den ansvarar för planering och genomförande av valen till Europaparlamentet, riksdagen samt region- och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för genomförandet av nationella och kommunala folkomröstningar.

Kommunstyrelsen har genom planeringsförutsättningarna beslutat om ekonomiska ramar för valnämnden för perioden 2025-2029.

Drifts- och investeringsbudget, enligt Planeringsförutsättningar inför budget 2025	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029
Driftsbudget	931	103	956	108	110	963
Investeringsbudget	0	0	0	0	0	0

Tabellen visar valnämndens budgetram i tkr

Förändringar i driftsbudget	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029
Ingående budgetram	176	931	103	956	108	110
Inflationskompensation, PKV	1	1	1	1	1	1
Löneökning uppdragstagare		0	0	0	0	0
Arvodesökning förtroendevalda politiker	3	1	1	1	1	2
Omställning 1 % på ingående ram	-2					
Budgetökning i samband med valår	830	-830	850	-850		850
Omfördelning revision	-77					
Ram enl. planeringsförutsättningarna	931	103	956	108	110	963

2025 är inget valår och därför har valnämnden en väldigt liten budget. Åren då det genomförs val får nämnden 850 tkr i ramtillskott för de ökade kostnaderna i samband med valet. Utöver ramtillskotten vid valår får valnämnden varje år kompensation för inflation och ökade arvodeskostnader genom att budgeten räknas upp med prisindex för kommunal verksamhet (PKV). Tidigare år har valnämnden haft ett omställningskrav vilket innebär att ramen minskas med 1 % från föregående år. Det beslutades i planeringsförutsättningarna att omställningskravet tas bort från och med 2025.

Analys av nämndens verksamhetsmässiga och ekonomiska förutsättningar

Lokalförsörjning

Valnämnden har behov av en ändamålsenlig lokal för att uppfylla kommunens skyldigheter att planera och genomföra allmänna val. Tidigare val har kommunarkivet lånat ut delar av sina lokaler men detta är på grund av kommunarkivets platsbrist inte längre möjligt. Det är en större mängd extra skyddsvärt material som hanteras under ett valgenomförande, exempelvis förtidsröster och valsedlar vilket medför särskilda skyddskrav på en ändamålsenlig lokal. EU-valet är ett mindre val sett till material och valdeltagande och verksamheten har utrymmesmässigt kunnat bedrivas i cafélokal och kontorsrum även om det utifrån säkerhets- och arbetsmiljömässiga faktorer inte varit önskvärt. Inför RKR-valet 2026 behöver valnämnden finna en annan lösning för att kunna genomföra valet.

Valnämnden är samtidigt, och utifrån ett lite mer långsiktigt perspektiv, i behov av en annan lösning för förvaring av kommunens valmaterial mellan valen. Skrymmande valmaterial, exempelvis valurnor och valskärmar har tidigare förvarats i en lokal på Kardanvägen där problem nu uppkommit gällande lokalens tekniska status och valmaterialet kommer behöva evakueras någon gång under 2025. Övrigt valmaterial som är mindre skrymmande brukar förvaras i ett vindsförråd mellan valen.

För att uppnå en godtagbar arbetsmiljö och klara eventuella utökningar av distrikt bör kommunen anskaffa en lokal för valnämndens verksamhet, både vad gäller den skarpa verksamheten under valperioder och även för att lagra material mellan valen. Valkansliet har börjat arbeta fram en behovsanalys som ett första steg i vad som kan komma bli ett investeringsprojekt. Valnämnden har ingen avsatt budget för lokalhyror mellan val.

Kompetensförsörjning och personalkostnader

Det är viktigt att den kompetens som byggs upp under ett val blir kvar inom organisationen och behovet av aktivt arbete i valnämndens verksamhet mellan valen har under de senaste åren ökat. Under våren 2025, som är ett mellanvalsår, ska en översyn av kommunens valkretsar och valdistrikt påbörjas inför att Länsstyrelsen ska besluta om kommunens valgeografi på förslag från kommunfullmäktige. Enligt 4 kap 17 § vallagen ska ett valdistrikt omfatta mellan 1000 och 2000 röstberättigade. Ett av kommunens valdistrikt har redan passerat gränsen med över 2 000 röstberättigade och ytterligare ett förväntas göra det någon gång i början av planperioden. Parallellt med översynen 2025 påbörjas planeringen och valarbetet inför RKR valet 2026.

För valkansliet, tillika kommunkansliets medarbetare, som har det övergripande ansvaret innebär valperioder en intensiv arbetsinsats. Exempel på arbetsuppgifter är att följa aktuell lagstiftning och information från regional och nationell valmyndighet, rekrytera och utbilda röstmottagare, boka upp ändamålsenliga lokaler, säkerställa valmaterial och transporter, sortera och rapportera förtidsröster samt att på olika sätt vara i beredskap och ett aktivt stöd till röstmottagarna under röstningsperioden. Under våren 2024 har kommunkansliets medarbetare redovisat sin arbetstid och kartlagt tiden som lagts på valnämndens verksamhet. Under valperiodens mest aktiva fas från och med 1 januari 2024 till och med onsdagsräkningen 12 juni visar rapporteringen att kansliets medarbetare lagt ca 2 700 timmar på valarbete. Vid föregående val och även årets val har kommunkansliet anställt extra personal för att avlasta personalen de ordinarie arbetsuppgifterna. Två av funktionerna, valsamordnare och valhandläggare, har ett lönetillägg under perioden som belastar kommunkansliets budget. Valkansliet har efterlyst stöd i arbetet från övriga delar av

kommunstyrelsen förvaltning men bedömningen är att det funnits lite utrymme för medarbetare att ta sig an sidouppdrag. Grundbemanningen i valarbetet behöver vara säkrad på formella vägar så att valorganisationen planeras för och bemannas i god tid innan val för att upprätthålla en god arbetsmiljö i linje med reglerna i EU:s arbetsdirektiv.

Verksamheten har under 2024 års val för första gången anpassats till EU:s arbetsdirektiv om veckovila, dygnsvila och sammanlagd veckoarbetstid. Kortfattat handlar bestämmelserna om att alla medarbetare som huvudregel ska ha minst elva timmars sammanhängande dygnsvila under varje enskild 24-timmarsperiod. Inför valet 2024 slöt Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, en överenskommelse med centrala parter som innebar tillåtelse att göra en tillfällig avvikelse från arbetstidsreglerna om 11 timmars dygnsvila, men att timmarna måste kompenseras efterföljande dag. Överenskommelsen gällde enbart för planerad arbetstid som påbörjas tidigast kl. 06.00 på valdagen den 9 juni 2024 och avslutas senast kl. 06.00 dagen efter. För valarbetare med grundanställning i kommunen har reglerna därför inneburit rätten till kompenserande vila i samband med den därpå följande dygnsvilan vilket påverkat berörda verksamheter då respektive verksamhet som bär sina egna kostnader. Valnämnden har ingen avsatt budget för att täcka eventuella lönekostnader i andra verksamheter och inte heller för lönekostnader med anledning av att kommunens valarbetare kompenseras med betald ledighet om de inte får sin dygnsvila.

Val som en väsentlig del i att upprätthålla demokratin bör ses som en kontinuerlig process och inte som en särskild händelse var fjärde år. Valnämnden konstaterar att den ökade komplexiteten och behovet av kontinuitet i arbetet kräver en organisation som utvecklas och tillvaratar erfarenheter från de senaste valen för att genomföra rättssäkra val även i framtiden. Nuvarande valorganisation innebär ökade kostnader och begränsade möjligheter för kommunkansliet, och övriga verksamheter som lånar ut personal, att bedriva ordinarie verksamhet under valperioderna. Det finns, och har sedan en tid funnits, ett behov av att i valnämndens verksamhet tillsvidareanställa en valsamordnare som håller ihop arbetet under valperioderna, samt arbetar strategiskt med att följa upp, planera och utveckla valprocessen under mellanvalsperioderna. Valperioden startar cirka tolv månader före ett val och sträcker sig cirka tre månader efter valdagen. Under denna period uppskattas valnämndens verksamhet kräva minst en heltidsresurs med rätt kompetens som arbetar strategiskt och håller ihop valarbetet. Planering i god tid, uppföljning och implementering av förbättringsåtgärder förväntas möjliggöra ett effektivare arbete och förbättrad arbetsmiljö i flera delar av valprocessen.

Valnämnden har ingen avsatt budget för personalkostnader utöver ersättning och arvode för röstmottagare vid förtidsröstning och valdagen vilket bedöms försvåra kommunens möjligheter att planera och genomföra val på ett effektivt, tryggt och rättssäkert sätt. Konsekvenserna vid ett eventuellt omval bedöms påverka ekonomi samt andra myndigheters och allmänhetens tillit till kommunens beredskapsförmåga och roll som demokratiaktör.